

Norwegian
Business School

Denne filen er hentet fra Handelshøyskolen BIs åpne institusjonelle arkiv BI Open
<https://biopen.bi.no>.

Den inneholder akseptert og fagfellevurdert versjon av kapitelet sitert under. Den kan inneholde små forskjeller fra den publisert versjonen i boken.

Bråthen, T. and Kristensen, R. (2020). *Ulvesund-dommen (HR-2017-2375-A) og norsk regnskapsrett*.
Birkeland, K. & Stenheim, T. (red.). *Finansiell og ikke-finansiell rapportering: - Trender og utvikling*:
Festskrift til Hans Robert Schwencke (1. utg. s.98-108). Gyldendal.

Ulvesund-dommen (HR-2017-2375-A) og norsk regnskapsrett

*Tore Bråthen, professor dr. juris, og Roy Kristensen, høyskolelektor ved
Handelshøyskolen BI*

1 Innledning

Høyesteretts dom i den såkalte Ulvesund-saken (HR-2017-2375-A) gjaldt spørsmålet om det var grunnlag for personlig erstatningsansvar for daglig leder i skipsverftet Blaalid AS, jf. aksjeloven § 17-1 (1). Kreditor (Ulvesund Elektro AS) hevdet å ha lidt tap på grunn av mangelfull informasjon om sviktende økonomi i Blaalid. Saken gjaldt ansvarsgrunnlaget. Vilkårene om årsakssammenheng og økonomisk tap var ikke noe tema i dommen.

I HR-2017-2375-A avsnitt 25 sammenfatter Høyesterett aksjeloven § 17-1 om erstatningsansvar på denne måten:

Bestemmelsen er en særlig regulering av den alminnelige erstatningsrettslige culpanormen, og den omfatter også krav om erstatning for et rent formuestap hos en kreditor, jf. Ot.prp.nr. 55 (2005–2006) side 167. Den viderefører § 15-1 i aksjeloven 1976. Lovgiver har ansett en slik «generell» og «skjønnsmessig» regel som «ønskelig og nødvendig», fordi dette gir «en stor grad av fleksibilitet» og legger opp til at ansvarsspørsmålet «må løses ut fra en konkret vurdering av forholdene i det enkelte tilfellet», jf. Ot.prp.nr. 36 (1993–1994) side 82. Ønsket om fleksibilitet, og forutsetningen om at det skal foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfellet, er ikke til hinder for at det i rettspraksis foretas en avklarende presisering av normen for bestemte typetilfeller.

I rettspraksis etter Ulvesund-dommen tar retten ofte utgangspunkt i denne formuleringen når den skal vurdere om det i den enkelte sak er grunnlag for holde styremedlemmer eller daglig leder ansvarlig, jf. for eksempel HR-2019-317-A, LB-2018-52972, LG-2018-17373, LB-2018-160103, LG-2018-123244, LA-2018-589, TJARE-2017-59928, sml. LA-2019-32166, LB-2017-98802-2.¹

Ulvesund-dommen inneholder videre flere viktige prinsipielle avklaringer om daglig leders og styremedlemmenes erstatningsansvar.² Dessuten finnes det i dommen også uttalelser av betydning for forståelsen av insolvensbegrepet og innholdet av den kontraktuelle lojalitetsplikten.

---

¹ Jf. Rosén: Styreansvar – ansvarets særlige karakter og ansvarsgrensen overfor enkeltforfølgende selskapskreditorer, Nordisk Tidsskrift for Selskabsret (NTS) 2019-2 s. 12 flg. (s. 14–18) med en nærmere analyse av formuleringen.

² Jf. Christoffersen: Daglig leders erstatningsansvar overfor selskapets kontraktspart, basert på aksjeloven § 17-1 (HR-2017-2375-A), Nytt i Privatretten (NiP) 2018-1.

Avgjørende for domsresultatet var imidlertid at daglig leder hadde forsømt sine plikter etter aksjeloven § 6-14 fjerde ledd til å sørge for betryggende formuesforvaltning og at regnskapene var i samsvar med lov og forskrifter. Som vi kommer tilbake til i punkt 6 nedenfor, konstaterte Høyesterett at Blaalids «regnskaps- og rapporteringsrutiner var svært mangelfulle, spesielt knyttet til prosjektregnskapene og integreringen av disse med [Blaalid]s øvrige regnskap», og for at daglig leder hadde forsømt sine plikter etter aksjeloven § 6-14 fjerde ledd.³ Dette gjorde ham og den øvrige ledelse i Blaalid ute av stand til å forvalte selskapets interesser på en forsvarlig måte, og gjorde det i realiteten umulig for dem å ivareta hensynet til selskapets kreditorer i forbindelse med insolvensen i Blaalid. Regnskapsreglene spilte dermed en avgjørende rolle uten at dette fikk særlig oppmerksomhet i høyesterettsdommen. Som det vil fremgå, mener vi at Høyesteretts behandling av de juridiske problemstillingene knyttet til daglig leders ansvar for prosjektregnskapene og integrering av disse, etterlater mange spørsmål.

Før vi går løs på de regnskapsrettslige spørsmålene, skal vi i punkt 2 kort gjennomgå de faktiske sidene ved Ulvesund-saken før vi i punkt 3 behandler insolvensvurderingen sett i lys av Ulvesunddommen. Deretter går vi i punkt 4 inn på den kontraktsrettslige opplysningsplikten som Blaalid hadde, og på spørsmålet om Blaalids brudd på opplysningsplikten uten videre kunne gi grunnlag for et erstatningsansvar for daglig leder (punkt 5). Avslutningsvis i punkt 7 finnes det noen sammenfattende synspunkter.

2 Faktum i Ulvesund-saken

2.1 Innledning

Styret i skipsverftet Blaalid AS meldte oppbud 26. oktober 2011, og konkurs ble åpnet 31. oktober 2011. Samlede meldte krav i boet var ca. 28 millioner kroner. Dividende til uprioriterte kreditorer var 4,84 prosent.

Da Blaalid gikk konkurs, arbeidet verftet med å bygge tre båter. Fordi bygging av båtene medførte betydelig høyere kostnader enn forutsatt, fikk Blaalid i 2011 et underskudd på ca. 25 millioner kroner. Underleverandøren Ulvesund Elektro AS hadde levert og installert utstyr på kreditt frem til verftet gikk konkurs. Som en følge av konkursen tapte Ulvesund over tre millioner kroner. Styret og daglig leder var blitt kjent med Blaalids svake økonomiske stilling kort tid før konkursen.

Med hjemmel i aksjeloven § 17-1 første ledd reiste Ulvesund erstatningskrav mot verftets daglige leder for tap som var en følge av at Blaalid ikke kunne gjøre opp sine forpliktelser. Ulvesund anførte at daglig leder burde opplyst dem om selskapets økonomiske problemer, slik at de kunne unngått tapene som oppsto ved konkursen.

---

³ HR-2017-2375-A avsnitt 43 og 44.

Daglig leder i Blaalid ble frifunnet i tingretten, men Gulating lagmannsrett ham til å betale 750 000 kroner til Ulvesund.⁴ Høyesterett fant enstemmig at daglig leder hadde opptrådt uaktsomt, og at anken måtte forkastes. Daglig leder ble idømt erstatningsansvar for underleverandørens tap i henhold til aksjeloven § 17-1. Erstatningsbeløpet fra lagmannsrettens dom ble stående.

2.2 Partenes anførsler for Høyesterett

For Høyesterett anførte daglig leder at lagmannsrettens dom var feil bl.a. fordi den la til grunn at daglig leder hadde plikt til å varsle leverandørene om mulige betalingsvansker allerede før selskapet var insolvent. En eventuell plikt til å opplyse leverandører om sviktende økonomi kan tidligst inntre ved insolvens.

Ulvesund anførte derimot atplikten til å informere om risikoen for tap ved fortsatt leveranse er utslag av det generelle lojalitetskravet i kontraktsforhold. Det var dessuten ikke krav om mer enn «sannsynlig» insolvens for at det skulle foreligge opplysningsplikt.

Det fremgår ikke av Høyesteretts gjengivelse av partenes anførsler at de hadde tatt opp rekkevidden av daglig leders plikt til å sørge for betryggende formuesforvaltning, og for at regnskapene var i samsvar med lov og forskrifter, jf. aksjeloven § 6-14 fjerde ledd. Daglig leders plikter overfor styret i henhold til aksjeloven § 6-15, som vi berører i punkt 6.3 og 7 nedenfor, er overhodet ikke nevnt i verken høyesterettsdommen eller lagmannsrettens dom.

3 Når var Blaalid insolvent?

Kravet mot Blaalids daglige leder bygget på at Ulvesund ikke ble informert om sviktende økonomi i Blaalid før konkursen var et faktum i slutten av oktober 2011. Ulvesund gjorde gjeldende at selskapet hadde grunn til å forvente varsel om den vanskelige økonomiske utviklingen tidligere, og at daglig leder i denne egenskap i Blaalid kunne bebreides for at Ulvesund ikke fikk informasjonen på et tidspunkt som hadde gjort Ulvesund i stand til å begrense sitt tap.

Høyesterett måtte derfor først vurdere Blaalids økonomi. Det var ikke omstridt at Blaalid var insuffisient sommeren 2011. Før høyesterettsdommen var det imidlertid uklart når det forelå illikviditet som etter konkursloven § 61 kunne gi grunnlag for konkurs. Under henvisning til at størstedelen av Blaalids gjeld hadde forfall etter 1. september 2011, hadde lagmannsretten lagt til grunn at Blaalid ble insolvent i løpet av september 2011. Lagmannsretten antok formentlig at konkursloven § 61 måtte forstås slik at betalingsudyktigheten allerede skulle være inntrådt, slik at illikviditet først foreligger når det rent faktisk viser seg at debitor ikke makter å gjøre opp ved forfall.

I motsetning til lagmannsretten fant Høyesterett at det i en situasjon der det allerede er på det rene at debitor har betalingsproblemer, kan foreligge insolvens før debitor rent faktisk ikke kan gjøre opp

---

⁴ LB-2015-180304. Tingrettsdommen er ikke tilgjengelig på Lovdata, men høyesterettsdommen inneholder heller ingen henvisninger til tingrettens funn eller vurderinger.

sine forpliktelser ved forfall.⁵ Det må da vurderes «om de likvider han disponerer, med tillegg av de likvider han i fremtiden antas å ville få tilgang til, er tilstrekkelige til å dekke hans allerede forfalte forpliktelser samt hans øvrige forpliktelser etter hvert som disse forfaller til betaling».

Ut fra dette konstaterte Høyesterett at insolvens inntrådte i august 2011, altså før Blaalids aktuelle forpliktelser overfor Ulvesund forfalt.

4 Var det opplysningsplikt om Blaalids vanskelige økonomiske stilling?

En forutsetning for at daglig leder i Blaalid kunne idømmes erstatningsansvar, var at selskapet hadde misligholdt sin forpliktelse til å gi kontraktspartene Ulvesund opplysning om verftets vanskelige økonomiske stilling. Det sentrale spørsmålet i denne forbindelse var om en daglig leder før insolvens har inntrådt, har plikt til å informere kontraktspartene om selskapets vanskelige økonomiske stilling, slik at kontraktspartene gis mulighet til å stanse sine løpende leveranser til selskapet.

Høyesterett tok utgangspunkt i at det ikke av lov eller av kontrakten med Ulvesund kunne utledes en plikt til å gi informasjon om betalingsproblemene. Derimot fant Høyesterett at «en slik plikt for Blaalid til å varsle Ulvesund følger, etter mitt syn, av det alminnelige ulovfestede kravet om aktsomhet og lojalitet mellom kontraktsparter».⁶ Under henvisning til Rt-1988-1078 (Skipsgaranti) jf. Rt-1995-1460 (på s. 1469) uttalte Høyesterett videre at «[i]nformasjon om at man ikke vil kunne klare å oppfylle sin del av avtalen – for eksempel plikten til å betale ved forfall – ligger nok i et kjerneområde» av den kontraktuelle lojalitetsplikten. Høyesteretts utgangspunkt i Ulvesund-dommen er senere lagt til grunn i rettspraksis, jf. bl.a. LA-2017-51518.

Høyesterett mente at rekkevidden av den kontraktsrettslige lojalitetsplikten i løpende kontraktsforhold i høy grad vil bero på kontraktstypen og forholdene ellers.⁷ Etter førstvoterendes syn bør det imidlertid «være et utgangspunkt at et insolvent selskap som mottar nye leveranser på kreditt, forventes å gjøre medkontrahenten oppmerksom på at det har inntrådt en svikt i selskapets økonomi som innebærer at det ikke regner med å kunne gjøre opp for de nye leveransene ved forfall – i realiteten er det da grunnlag for å konstatere antasert mislighold». Førstvoterende viste i denne forbindelse også til Rt-2011-562 (avsnitt 43), hvor det var avgjørende at kreditorene ble utsatt for «en helt annen risiko enn det som var forutsetningen for ordningen» og en «åpenbar tapsrisiko». I Ulvesund-saken mente førstvoterende at det iallfall lå slik an at Ulvesund hadde grunn til å forvente å bli varslet: Det gjaldt større tilvirkningskontrakter med en viss varighet, partene hadde samarbeidet om andre prosjekter, og Ulvesund hadde allerede, etter Blaalids initiativ, tatt en forhøyet kredittrisiko for sitt arbeid på en av båtene. Der styret / daglig leder derimot på et forsvarlig grunnlag har inngått en

---

⁵ HR-2017-2375-A avsnitt 30.

⁶ HR-2017-2375-A avsnitt 34. Jf. Christoffersen: Aksjeeiers lojalitetsplikt (Oslo 2019) s. 21.

⁷ HR-2017-2375-A avsnitt 35.

avtale som de antar ikke vil medføre høyere kostnader enn det selskapet rent faktisk var i stand til å innfri, foreligger det imidlertid ikke opplysningsplikt, jf. TTONS-2015-151819.⁸

5 Innebar Blaalids brudd på lojalitetsplikten også ansvar for daglig leder?

Spørsmålet var deretter om det kunne bebreides daglig leder som uaktsomt at underleverandøren ikke fikk relevant informasjon.

Høyesterett startet med å foreta en generell vurdering av om Blaalids brudd på lojalitetsplikten overfor underleverandøren automatisk innebar at de som optrådte på vegne av Blaalid, hadde handlet uaktsomt. Høyesterett tok i denne forbindelse utgangspunkt i at ledelsen i aksjeselskap som kommer i økonomiske vanskeligheter, lett settes under et krysspress.⁹ Grunnen er at hensynet til de ulike interessenter trekker i forskjellig retning.¹⁰ På den ene side kan hensynet til kreditorene tilsi at ledelsen bør kaste kortene for å avverge ytterligere tap. I motsatt retning trekker hensynet til aksjonærene, ansatte i selskapet, samarbeidspartnere, lokalsamfunnet og samfunnsøkonomien. For disse interessentene kan det være viktig at ledelsen får anledning til å fortsette å arbeide for å få til fortsatt drift. Lykkes ledelsen i å sikre fortsatt drift, vil dette også komme kreditorfelleskapet til gode.

Det faktum at ledelsen må ivareta hensynet til kryssende interesser, medfører ifølge Høyesterett at det ikke er fullstendig samsvar mellom selskapets kontraktsrettslige informasjonsplikt og ledelsens personlige ansvar overfor kreditor som har lidt tap som følge av at selskapets informasjonsplikt ikke er etterlevd.¹¹ Ulvesund-dommen nyanserer her ansvaret for daglig leder og styret sammenliknet med det som tilsynelatende fulgte av tidligere rettspraksis.¹² I Rt-2013-785 hadde Høyesteretts ankeutvalg lagt til grunn at når selskapet hadde opptrådt illojalt, gjaldt det samme også for den som handlet på vegne av selskapet.¹³

---

⁸ I ankesaken LA-2018-31484 ble anførselen om at selskapet allerede ved inngåelsen av kontrakten pliktet å opplyste medkontrahenten om selskapets vanskelig økonomi, ikke opprettholdt.

⁹ HR-2017-2375-A avsnitt 37.

¹⁰ Jf. Christoffersen: Daglig leders erstatningsansvar overfor selskapets kontraktspart, basert på aksjeloven § 17-1 (HR-2017-2375-A), Nytt i Privatretten (NiP) 2018-1, som antar at Høyesterett her også gir retningslinjer for hvilke elementer som inngår i selskapsinteressen. Om selskapsinteressen, se videre HR-2018-570-A avsnitt 41, sml. Jakobsen: Vinningsformålet i norsk aksjeselskapsrett, Nordisk Tidsskrift for Selskabsret (NTS) 2018: 2 s. 11 flg. (s. 20).

¹¹ HR-2017-2375-A avsnitt 38 og 39. Jf. Christoffersen: Aksjeeiers lojalitetsplikt s. 154–155.

¹² Jf. Christoffersen: Daglig leders erstatningsansvar overfor selskapets kontraktspart, basert på aksjeloven § 17-1 (HR-2017-2375-A), Nytt i Privatretten (NiP) 2018-1.

¹³ Jf. kritikken mot kjennelsen i Christoffersen: Aksjeeiers lojalitetsplikt s. 154.

Kravene til forsvarlig handlemåte i løpende kontraktsforhold må derfor ifølge Ulvesund-dommen avstemmes mot den vanskelige situasjonen som ledelsen befinner seg i når selskapet er kommet i økonomiske vansker.¹⁴ Ledelsen forventes da å foreta balanserte avveininger og valg. Synspunktet er formentlig relevant utover vurderingen av om det foreligger brudd på selskapets kontraktsrettslige informasjonsplikt, jf. LB-2016-86434.

I Ulvesund-saken fremhevet Høyesterett som den alminnelige konsekvens av dette at «det ikke gjelder et én-til-én-forhold mellom selskapets kontraktsrettslige informasjonsplikt og ledelsens personlige ansvar overfor den kreditoren som måtte lide et tap som følge av at selskapets informasjonsplikt ikke er etterlevd».¹⁵ Uttalelsen presiseres dit hen at det personlige erstatningsansvaret ikke rekker like langt som selskapets kontraktsrettslige plikt til å varsle medkontrahenten om svekket økonomi.¹⁶

En følge av dette er ifølge Høyesterett at ledelsen uten ansvar bør kunne arbeide for å redde virksomheten, også «i det stille», selv om selskapets kontraktsrettslige lojalitetsplikt isolert betraktet kunne tilsi noe annet.¹⁷ Styret bør således ikke tvinges til å gi opp å redde selskapet for å unngå ansvar.

Utgangspunktet for varslingsplikten bør ifølge Ulvesund-dommen være insolvensen.¹⁸ Det fremgår av dommen at det ikke vil være aktuelt med personlig ansvar så lenge ledelsen på et forsvarlig avklart grunnlag bygget på at selskapet var solvent, og at dette i hvert fall gjelder under «ordinære forhold».¹⁹ Høyesterett fremhevet at en slik regel gir selskapsledelsen rimelig grad av forutsigbarhet.²⁰ Det sies ikke i dommen hva som ligger i reservasjonen «ordinære forhold», men trolig sikter dette til tilfeller hvor selskapet før den økonomiske krisesituasjonen har hatt en normal driftssituasjon kjennetegnet ved reell, løpende og økonomisk sunn drift. Dermed trekkes det en grense mot situasjonen i HR-2016-1440-A (Håheller), hvor driften aldri var reell.

Personlig ansvar for ikke å ha varslet kreditorene om økonomisk svikt bør ifølge Ulvesund-dommen ikke inntre selv om selskapet nok var insolvent, dersom det likevel var et realistisk håp om å kunne redde selskapet fra konkurs, selskapets ledelse arbeidet aktivt og lojalt med dette for øyet og

---

¹⁴ HR-2017-2375-A avsnitt 38.

¹⁵ HR-2017-2375-A avsnitt 38.

¹⁶ HR-2017-2375-A avsnitt 39.

¹⁷ HR-2017-2375-A avsnitt 40.

¹⁸ HR-2017-2375-A avsnitt 41.

¹⁹ HR-2017-2375-A avsnitt 41. Se nærmere Jf. Rosén: Styreansvar – ansvarets særlige karakter og ansvarsgrensen overfor enkeltfølgende selskapskreditorer, Nordisk Tidsskrift for Selskabsret (NTS) 2019: 2 s. 12 flg. (s. 31).

²⁰ HR-2017-2375-A avsnitt 41.

kastet kortene innen rimelig tid.²¹ Dette henspiller trolig på at styret har en viss frihet til å bestemme hvordan handleplikten må utøves dersom selskapet har uforsvarlig lav egenkapital, jf. aksjeloven § 3-5.²² Gjennom kravet om at det må foreligge «et realistisk håp om å redde virksomheten», trekkes det en grense mot situasjonen i HR-2016-1440-A (Håheller), hvor Høyesteretts flertall fant at det var «helt uklart» hvordan kapitalgrunnlaget skulle forbedres slik at selskapet kunne oppfylle leieavtalens forpliktelser.²³ I Ulvesund-dommen begrunnet Høyesterett sitt syn med en henvisning til juridisk litteratur.²⁴ Dommen er imidlertid også i tråd med Rt-1991-119 (Normount),²⁵ hvor det bl.a. ble uttalt at det er adgang for selskapets ledelse – i en situasjon hvor man arbeider for å berge selskapet – til å handle ut fra en noe høy grad av optimisme. Under henvisning til dansk rett ble det i denne dommen også påpekt at et selskaps ledelse er «berettiget til å kjempe for å bevare selskapet og for å undgå betalingsstandsning og konkurs, så lenge det er en rimelig chance for, at dette kan lykkes [...] også i tilfælde hvor håpet om at selskapet kunne ride stormen af, måtte betegnes som spinkelt, men dog ikke helt urealistisk [...]».²⁶ I juridisk litteratur hadde *Normann* tidligere under henvisning til rettspraksis gitt uttrykk for at det kan forekomme situasjoner der det er forsvarlig ikke å begjære oppbud, men hvor styret bør opplyse medkontrahentene om selskapets økonomiske situasjon før det bestilles varer og tjenester.²⁷ Om dette ikke gjøres, kan selve avtaleinngåelsen utløse erstatningsansvar.

6 Hadde daglig leder handlet culpøst?

6.1 Innledning

De generelle presiseringene som er gjennomgått i punkt 5, kom ikke på spissen i Ulvesund-dommen. Høyesterett fremhevet flere steder i dommen at det var et særtrekk ved saken at daglig leder og styret ikke ble oppmerksom på hvor ille det sto til med Blaalids økonomi før i oktober 2011, kort tid før styret besluttet å begjære oppbud.²⁸ Ledelsen i Blaalid kjente således ikke til den økonomiske

---

²¹ HR-2017-2375-A avsnitt 42. Se nærmere Jf. Rosén: Styreansvar – ansvarets særlige karakter og ansvarsgrensen overfor enkeltfølgende selskapskreditorer, *Nordisk Tidsskrift for Selskapsret (NTS)* 2019: 2 s. 12 flg. (s. 32). Etter HR-2017-2375-A er uttalelsen hos M.H. Andenæs: *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper* (3. utg., Oslo 2016) s. 654 neppe dekkende for rettsstillingen.

²² Jf. TTONS-2015-151819.

²³ HR-2016-1440-A avsnitt 62.

²⁴ Henvisningen var til Normann Aarum, *Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper* (Oslo 1994) s. 502 og 524.

²⁵ Dommen blir av enkelte omtalt som Canadian Forrest- eller Laly-dommen.

²⁶ Uttalelsen finnes hos Gomard: *Aktieselskaber og anpartsselskaber* (København 1986) s. 321. En tilsvarende formulering finnes hos Gomard og Schaumburg-Müller: *Kapitalselskaber* (8. utg., København 2015) s. 625.

²⁷ Normann Aarum: *Styremedlemmers erstatningsansvar* s. 524.

²⁸ HR-2017-2375-A avsnitt 31 og 43.

situasjonen i selskapet, og det var således ikke behov for strategisk handlingsrom som ledet til at underleverandøren ikke hadde fått informasjon. Høyesterett understreket også at det ikke var snakk om noen redningsaksjon.²⁹

Årsaken til at ledelsen i Blaalid ikke kjente til den reelle økonomiske situasjonen i selskapet, var ifølge høyesterettsdommen først og fremst at Blaalids regnskaps- og rapporteringsrutiner var svært mangelfulle, spesielt knyttet til prosjektregnskapene og integreringen av disse med Blaalids øvrige regnskap.³⁰ Pålitelig informasjon om økonomien i den bærende og kritiske delen av Blaalids virksomhet gjennom hele 2011 – altså prosjektregnskapene for byggingen av de tre skipene – var ikke tilfredsstillende integrert i Blaalids regnskap.

Med utgangspunkt i aksjeloven § 6-14 fjerde ledd om daglig leders plikter til å sørge for at «selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte», konstaterte Høyesterett kort at daglig leder hadde forsømt sine plikter, og at dette måtte medføre personlig ansvar etter aksjeloven § 17-1, jf. punkt 1 foran.

Spørsmålet om daglig leder hadde forsømt sine plikter, må imidlertid ses i lys av kravene etter bokføringsloven og bokføringsforskriften samt aksjeloven, se nærmere punkt 6.2 og 6.3 nedenfor.

6.2 Bokføringslovens bestemmelser om prosjektregnskap

(1) *Plikten til å føre prosjektregnskap.* Reglene om plikt til å føre prosjektregnskap følger av bokføringsforskriften.³¹ Plikten påhviler «den som utfører arbeid for egen eller andres regning innen bygge- og anleggsvirksomhet og verftsindustri», jf. bokføringsforskriften § 8-1-1. Det er ikke tvilsomt at Blaalid hadde plikt til å utarbeide prosjektregnskap for hver av de tre båtene som var under bygging da Blaalid gikk konkurs.

(2) *Bokføringsforskriftens minimumskrav til ajourhold av prosjektregnskapet.* Det fremgår av bokføringsforskriften § 8-1-3 at det «for hver periode med pliktig regnskapsrapportering, og ikke sjeldnere enn hver fjerde måned, skal [...] kunne utarbeides egne spesifikasjoner (prosjektregnskap) etter § 8-1-4» for hvert prosjekt som overstiger en verdi på 300 000 kroner. I kommentarutgaven til bokføringsloven uttales det om dette:

Periodene for prosjektregnskap er sammenfallende med tidsfristene for ajourhold av bokføringen (jf. bokføringsloven § 7), samt hvilke perioder det skal kunne utarbeides spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering for etter bokføringsloven § 5.³²

---

²⁹ HR-2017-2375-A avsnitt 43.

³⁰ HR-2017-2375-A avsnitt 43.

³¹ FOR-2004-12-01-1558 kap. 8.1.

³² Jf. Kaaby: Bokføringsloven med kommentarer (3. utgave, Bergen 2020) kap. 16.

Bokføringsforskriften er gitt med hjemmel i bokføringsloven og må ses i sammenheng med denne.³³ Ifølge bokføringsloven § 7 annet ledd skal bokføringen som et minimum være à jour innenfor fristene for pliktig regnskapsrapportering, som i Ulvesund-saken innebar et krav om ajourhold minst tomånedlig. Dette har sammenheng med den tomånedlige fristen for rapportering av merverdiavgift.

Som nevnt i punkt 3 foran fant Høyesterett det bevist at det i Blaalid sommeren 2011 må ha vært en betydelig underbalanse (insuffisiens), og at det var grunnlag for å konkludere med at selskapet iallfall var insolvent medio august 2011.³⁴ Videre fremhevet Høyesterett at det er et særtrekk i saken at daglig leder og styret i Blaalid ikke ble oppmerksom på hvor ille det sto til med verftets økonomi før i oktober 2011, jf. punkt 6.1 foran. Ajourholdskravet i bokføringsforskriften § 8-1-3 tilsier imidlertid at bokføringen for perioden juli og august 2011 senest skulle vært avsluttet med spesifisering av prosjektene ved fristen for rapporteringen av merverdiavgift for 4. termin 2011 – dvs. 10. oktober 2011. Dersom minimumsreglene legges til grunn, ville dette være det tidspunkt hvor det senest kunne forventes å foreligge spesifiseringer av prosjektene.

(3) Bokføringslovens overordnede krav til ajourhold. I tillegg til minimumsreglene inneholder bokføringsloven § 4 nr. 5 og § 7 første ledd overordnede regler om ajourhold av bokføringen. Her fremgår det at «opplysninger skal bokføres og spesifiseres så ofte som opplysningenes karakter og den bokføringspliktige virksomhetens art og omfang tilsier». Henvisningen til «virksomhetens art og omfang» betyr eksempelvis at

- store foretak sannsynligvis må bokføre daglig,
- banker må være à jour til enhver tid, og
- foretak med få transaksjoner kan nøye seg med sjeldnere ajourføring.³⁵

Moen, Reidulff og Tvedt skriver følgende om dette:³⁶

Hvor ofte det skal bokføres, er avhengig av den virksomheten som drives. Det følger både av det grunnleggende prinsippet om ajourhold (nr. 5) og av [bokføringsloven] § 7 annet ledd. Det er altså i stor grad opp til den bokføringspliktige selv å avgjøre hva som er tilfredsstillende ajourhold. I det ligger at større foretak ofte må bokføre daglig og kanskje til og med ha løpende bokføring av enkelte transaksjonstyper. Små foretak, der transaksjonsvolumet er mindre, vil som regel kunne nøye seg med langt sjeldnere bokføring. Bokføringen må likevel skje innen visse minimumsfrister ([bokføringsloven] § 7 annet ledd).

Bokføringslovens generelle hovedregel sett i lys av at Blaalid drev en omfattende virksomhet, kan tilsi en hyppigere bokføring enn minimumsreglene krever. De spesifikke bestemmelsene om prosjektregnskap krever imidlertid som nevnt foran bare at det skal kunne utarbeides spesifiseringer

---

³³ LOV-2004-11-19-73 § 16.

³⁴ HR-2017-2375-A avsnitt 29 og 30.

³⁵ NOU 2002: 20 kap. 8.3.2.

³⁶ Jf. Moen, Reidulff og Tvedt: Nye bokføringsregler – praktiske konsekvenser, Revisjon og regnskap nr. 1 2006 s. 17 flg.

av prosjektrengskapet tomånedlig, altså innenfor fristen for pliktig regnskapsrapportering 10. oktober 2011.

Ulvesund-dommen inneholder intet om forholdet mellom bokføringsforskriftens minimumskrav og bokføringslovens overordnede krav til ajourhold. Høyesterett synes imidlertid å forutsette at Blaalid måtte forventes å gjennomføre hyppigere ajourhold av bokføringen enn påkrevd i henhold til minimumsreglene, herunder også hyppigere utarbeidelse av spesifikasjoner enn bokføringsforskriften krever.

(4) Innholdskrav til prosjektrengskapet. Prosjektrengskapet skal inneholde bl.a. alle inntekter og alle direkte kostnader som er påløpt på de enkelte prosjektene, jf. bokføringsforskriften § 8-1-4 første ledd. Kostnader skal minst spesifiseres på lønnskostnader, materialkostnader, kostnader til underentreprenører og andre direkte kostnader, jf. bokføringsforskriften § 8-1-4 annet ledd. Bokføringsforskriften § 8-1-4 medfører imidlertid ikke plikt til løpende å gjennomføre periodiseringer eller verdivurderinger. I kommentarutgaven til bokføringsloven uttales det om dette:

Når bokføringsforskriften § 8-1-4 første ledd bokstav f) og g) krever at prosjektrengskapet skal inneholde alle direkte kostnader og alle inntekter knyttet til det enkelte prosjekt, må dette forstås som periodiserte resultatstørrelser. Dette medfører at periodiseringene må bokføres og dokumenteres for det enkelte prosjekt, slik at inntekter og kostnader fremkommer i prosjektrengskapet periodisert i samsvar med det anvendte rammeverket for finansiell rapportering. Det presiseres at det ikke er krav om å bokføre periodiseringer utover det som er nødvendig for pliktig regnskapsrapportering, for eksempel i forbindelse med utarbeidelse av årsregnskapet. Bokføring av egne periodiseringer for hver periode med prosjektrengskap er således ikke påkrevd.³⁷

Et ikke-periodisert regnskap inneholder oversikt over fakturerte inntekter, men uten angivelse av hvor stor del av inntekten som til enhver tid faktisk er opptjent. Regnskapet skal videre inneholde mottatte fakturaer fra leverandører av materialer og underentreprenørtjenester mv., men uten periodisering av hvor stor del av disse som representerer påløpte kostnader. Når opptjente inntekter sammenholdes med faktisk påløpte kostnader, kan dekningsbidraget avleses av regnskapet. Etter bokføringsregelverket er det imidlertid bare plikt til periodisering av prosjektrengskapet ved årsslutt.

Bakgrunnen for at bokføringsforskriften ikke stiller krav til løpende periodisering, er at bokføringslovens formål er å etablere grunnlag for å produsere årsregnskapet og annen historisk regnskapsrapportering fastsatt i eller i medhold av lov – med særlig vekt på årsregnskapsrapportering og skatte- og avgiftsrapportering – samt å muliggjøre kontroll av og innsyn i løpende transaksjoner og grunnlaget for den løpende regnskapsrapporteringen. Dette fremgår av bokføringsloven § 3, jf. bokføringsforskriften § 2-1 samt lovforarbeidene.³⁸

Et ikke-periodisert regnskap gir ikke noe pålitelig bilde av prosjektenes stilling og utvikling. Det er derfor usikkert om utarbeidelse av en spesifikasjon av registreringene i prosjektrengskapet ville hatt den verdi som Høyesterett synes å forutsette.

---

³⁷ Jf. Kaaby: Bokføringsloven med kommentarer kap. 16.

³⁸ NOU 2002: 20 kap. 4.1.4 og Ot.prp. nr. 46 (2003–2004) kap. 1.3.

(5) *Integrasjon med regnskapet.* Som nevnt skal prosjektrengskapet inneholde en spesifisering av postene i regnskapet, jf. bokføringsforskriften § 8-1-4 annet ledd. Hvis for eksempel materialkostnader til tre skip er ført på felles konto for materialkostnader i regnskapet, skal disse kostnadene være spesifisert per skip i prosjektrengskapet. Dette gjør det mulig å se inntekter og kostnader per prosjekt, foreta etterkalkulasjon av prosjektene og for øvrig ha oversikt over hvert prosjekt.

Det generelle kravet om sporbarhet (kontrollspor) i bokføringsloven § 4 nr. 7 og § 6 innebærer i realiteten et krav til integrasjon med regnskapet. I kommentarutgaven til bokføringsloven uttales det om dette:

Prosjektrengskapene bør etter dette være en integrert del av bokføringen for øvrig, og kan uansett ikke føres i et eget sidesystem uten et kontrollspor til bokføringen for øvrig.³⁹

I Ulvesund-saken fremgår det ikke av Høyesteretts dom hva den mangelfulle integrasjon med Blaalids regnskaper eventuelt besto i, eller hvilke konsekvenser dette eventuelt kunne medføre. Det er derfor umulig ut fra høyesterettsdommen å ha noen oppfatning av den mangelfulle integrasjon med Blaalids regnskaper som ansvarsgrunnlag.

6.3 Aksjelovens bestemmelser om regnskapsrapportering

(1) *Generelt om daglig leders plikter etter aksjeloven § 6-14 fjerde ledd.* Som nevnt følger det av aksjeloven § 6-14 fjerde ledd at «daglig leder skal sørge for at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på betryggende måte».

Selskapets regnskap omfatter ikke bare årsregnskapet, men også bokføringen. Daglig leder har således også ansvar for at bokføringen er i samsvar med bokføringsloven og bokføringsforskriften.⁴⁰ Henvisningen til selskapets regnskap omfatter også reglene om prosjektrengskap. Daglig leder plikter dermed å sørge for at prosjektrengskapene er i samsvar med lov og forskrifter, jf. punkt 6.2 foran.

I tillegg krever aksjeloven § 6-14 fjerde ledd at daglig leder skal sørge for at formuesforvaltningen er ordnet på betryggende måte. Etersom høyesterettsdommen ikke drøfter dette elementet ut over å henvise til aksjeloven § 6-14 fjerde ledd, er det ikke mulig å se av dommen om det anses å foreligge konkrete brudd på denne delen av bestemmelsen.

(2) *Daglig leders underretningsplikt etter aksjeloven § 6-15 (1).* Daglig leder skal minst hver fjerde måned, i møte eller skriftlig, gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling, jf. aksjeloven § 6-15 (1). Plikten til å gi underretning minst hver fjerde måned er tilpasset selskapets rapporteringsplikter, særlig plikten til rapportering av merverdiavgift.⁴¹ I praksis må underretningen vanligvis bygge på perioderegnskap for rapporteringsperioden, som igjen er basert

---

³⁹ Jf. Kaaby: Bokføringsloven med kommentarer kap. 16.

⁴⁰ Jf. Kristensen: Bokføringens betydning for styring og rapportering, I Bråthen (red.): Moderne forretningsjus II (Bergen 2011) s. 298.

⁴¹ Jf. Ot.prp. nr. 55 (2005–2006) s. 74.

på selskapets bokføring.⁴² Sett i lys av ajourholdskravet i bokføringsreglene (jf. punkt 6.2 foran) skulle daglig leders underretning i Blaalid senest ha skjedd etter fristen for pliktig regnskapsrapportering 10. oktober 2011. Av betydning for fristen for daglig leders underretning til styret etter at regnskapet for andre tertial var avsluttet, er følgende uttalelse hos *Aarbakke m.fl.*:

Bestemmelsen setter ikke noen uttrykkelig siste frist for hvor lenge etter rapporteringsperiodens utløp underretningen senest må være gitt, men rapporteringen må naturlig ses i sammenheng med selskapets perioderegnskaper [...] Under enhver omstendighet kan ikke underretningen komme så sent at opplysningene ikke lenger er aktuelle.⁴³

Daglig leder må altså sørge for at rapporteringen til styret skjer så raskt etter regnskapsavslutningen at opplysningene fortsatt er relevante. Et spørsmål er om rapporteringen til styret i Blaalid kom for sent.

Ifølge lagmannsrettsdommen i Ulvesund-saken rapporterte daglig leder i Blaalid «månedlig til styret om virksomhetens økonomi og likviditet».⁴⁴ Denne frekvensen på styrerapportering går ut over aksjelovens minimumskrav og samsvarer med det tilsvarende kravet til rapporteringsplikt for allmennaksjeselskaper.⁴⁵ Det er for aksjeselskaper ikke noe spesifikt krav til innholdet av slik ytterligere rapportering, men det må være opp til styret å fastsette hva som skal rapporteres. Dette sies det ikke noe om i Høyesteretts dom.

Det fremgår som nevnt i punkt 2.1 foran, at det ble rapportert til styret 26. oktober 2011, noe som medførte at det ble fattet vedtak om å begjære oppbud. Denne rapporteringen må ses i sammenheng med at minimumskravet til ajourhold av regnskapet per 31. august 2011 i henhold til bokføringsforskriften var 10. oktober 2011. Det kan ikke ses at verken lagmannsretten eller Høyesterett drøfter betydningen av at rapporteringen skjedde så kort tid etter fristen for ajourhold. Da de økonomiske realitetene kom for dagen i slutten av oktober 2011, reagerte styret umiddelbart med begjæring om oppbud.

Om innholdet i daglig leders rapportering til styret etter aksjeloven § 6-15 første ledd skriver *Aarbakke m.fl.*:

Bestemmelsen er imidlertid ikke en bestemmelse som bare begrenser seg til regnskapsrapportering, jf. Ot.prp. nr. 23 (1996-97) s. 148. Omfanget av opplysninger utover regnskapene må avgjøres ut fra en konkret vurdering av i hvilken utstrekning perioderegnskapet gir styret tilstrekkelig mulighet for å vurdere selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling.⁴⁶

---

⁴² Jf. Kristensen: Bokføringens betydning for styring og rapportering, I Bråthen (red.): *Moderne forretningsjus II* s. 302–303.

⁴³ Jf. Aarbakke m.fl.: *Aksjeloven og allmennaksjeloven* (4. utg., Oslo 2017) s. 520.

⁴⁴ LB-2015-180304.

⁴⁵ Jf. allmennaksjeloven § 6-15 (1).

⁴⁶ Jf. Aarbakke m.fl.: *Aksjeloven og allmennaksjeloven* s. 519.

Selv om bokføringsforskriften som nevnt i punkt 6.2 foran, ikke krever løpende periodisering, kan periodisering altså likevel tenkes å følge av underretningsplikten i aksjeloven § 6-15 første ledd, slik at styret skal ha et tilstrekkelig grunnlag for vurdering av selskapets økonomiske stilling mv.

Problemstillingen er ikke berørt i Ulvesund-dommen. Styrets beslutning om oppbud den 26. oktober 2011 viser imidlertid at rapporteringen var tilstrekkelig til at styret oppfattet alvorret i verftets økonomiske situasjon.

(3) Følger det en utvidet plikt til ajourføring av regnskapene etter aksjeloven § 6-14 fjerde ledd? Et særskilt spørsmål er om aksjeloven § 6-14 fjerde ledd innebærer en plikt for daglig leder til å sørge for ajourføring av regnskaper ut over det som er pliktig etter lov og forskrift på regnskapsområdet. Et avsnitt i lagmannsrettens dom antyder dette:

Etter lagmannsrettens syn var det uaktsomt av A [daglig leder] at han ikke kjente til selskapets underbalanse på et tidligere tidspunkt, ihvert fall etter at X var levert til rederi i august 2011. Om dette skyldes at prosjektregnskapene ikke ga tilstrekkelig informasjon, om prosjektregnskapene ikke var tilstrekkelig integrert i selskapets ordinære regnskap eller om A ikke fulgte godt nok med, er ikke avgjørende for lagmannsrettens konklusjon. Det er uansett daglig leders ansvar å sørge for at regnskapsførselen gir tilstrekkelig informasjon og å sette seg inn i den informasjonen som foreligger [...]⁴⁷

Et moment som taler mot en slik tolkning, er selve ordlyden i bestemmelsen, nemlig at «daglig leder skal sørge for at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter».

At daglig leders underretningsplikt til selskapets styre kan gå ut over den informasjon som vil fremkomme av et korrekt og ordentlig ført regnskap etter aksjeloven § 6-14 fjerde ledd, er en annen problemstilling. Om denne underretningsplikten sier aksjeloven § 6-15 første ledd at «daglig leder skal minst hver fjerde måned gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling». Dette kan innbefatte mer informasjon enn det som følger av et nøyaktig ført regnskap.⁴⁸

Daglig leder i Blaalid kunne valgt å fremskaffe slik ytterligere informasjon og rapportere denne informasjonen til styret utenom aksjelovens minimumskrav. Det fremgår som nevnt av lagmannsrettsdommen at daglig leder i Blaalid rapporterte månedlig til styret om virksomhetens økonomi og likviditet, og informasjon ut over bokføringslovgivningens minimumskrav kunne vært fremskaffet og meddelt styret som ledd i dette. Det synes av ovennevnte sitat som at lagmannsretten legger til grunn at daglig leder kan bebreides for ikke å ha gjort dette.

Høyesteretts dom i Ulvesund-saken inneholder ikke noen om denne problemstillingen. Som nevnt henviser Høyesterett bare helt kort til daglig leders plikter etter aksjeloven § 6-14 fjerde ledd.⁴⁹

---

⁴⁷ LB-2015-180304.

⁴⁸ Jf. Ot.prp. nr. 23 (1996–97) s. 148, Aarbakke mfl.: Aksjeloven og allmennaksjeloven s. 519.

⁴⁹ HR-2017-2375-A avsnitt 43 og 44.

7 Avslutning

Ulvesund-dommen inneholder verdifulle avklaringer om forståelsen av ansvarsgrunnlaget i aksjeloven § 17-1, avklaringer om daglig leders og styremedlemmenes erstatningsansvar, forståelsen av insolvensbegrepet og innholdet av den kontraktuelle lojalitetsplikten.

Når det derimot gjelder grunnlaget for erstatningsansvaret som daglig leder i Blaalid ble idømt, hefter det klare mangler ved dommen. Fordi Høyesterett ikke går inn i de underliggende regnskapsrettslige spørsmålene, er det uklart om det foreligger brudd på en handlingsnorm, og hva bruddet konkret består i (culpaansvarets objektive element). Det kan synes som om tidspunktet for daglig leders underretning til styret – og dermed også implisitt daglig leders fremskaffelse av opplysninger som var nødvendige for styrerapporteringen – lå innenfor aksjelovens krav, og at underretningen var tilstrekkelig til at styret kunne fatte en nødvendig beslutning om å begjære oppbud. I så fall var det kanskje ikke grunnlag for noe erstatningsansvar.

Ulvesund-dommen etterlater dessuten en rekke andre uavklarte spørsmål som i stor grad er av regnskapsrettslig art. Høyesterett foretar ingen nærmere vurdering av om plikten til å føre prosjektrekskap i henhold til bokføringsforskriften § 8-1-3 var oppfylt, og heller ikke en vurdering av forholdet mellom ajourføringsplikten etter denne bestemmelsen og bokføringsloven § 4 nr. 5 og § 7 første ledd. Ettersom plikten til å ajourholde prosjektrekskapene som nevnt i punkt 6.2 foran ikke også innebærer en plikt til å gjennomføre løpende periodiseringer eller verdivurderinger, gir prosjektrekskapene ikke nødvendigvis noe pålitelig bilde av prosjektens stilling og utvikling. Et spørsmål er da om et prosjektrekskap som er ført og ajourholdt i tråd med bokføringsforskriftens krav, kan tilfredsstillende kriteriet om at ledelsen må bygge sin antakelse om at selskapet ikke er insolvent på et «forsvarlig avklart grunnlag».⁵⁰

En problemstilling som heller ikke diskuteres eksplisitt i Ulvesund-dommen, er om daglig leders plikt til å gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling (jf. aksjeloven § 6-15 (1)) rekker lenger enn det som kan oppfylles gjennom etterlevelse av aksjeloven § 6-14 fjerde ledd. Daglig leders rapportering til styret måtte i så fall ha bygget på en bokføring og avslutning av prosjektrekskapet «utenom tur» og utenom lovgivningens minimumskrav. Kanskje er det dette som legges til grunn i rettsavgjørelsene i saken, selv om verken Høyesterett eller lagmannsretten går inn på grunnlaget for et slikt krav.

De spørsmål som forblir ubesvart i Ulvesund-dommen, er således i stor grad av regnskapsrettslig art. For så vidt bekrefter Ulvesund-dommen en av Hans Robert Schwenckes kjepphester: I Norge får regnskapsretten ikke den oppmerksomhet som fagområdet fortjener.

---

⁵⁰ HR-2017-2375-A avsnitt 41.